

Volum

La matèria de volum pretén introduir l'alumnat en la reflexió i producció de la realitat tridimensional. Per atendre aquest objectiu, cal partir de l'estudi i de la intervenció directa en aquesta realitat tridimensional, entesa com l'entorn.

Aquest acostament a l'espai circumdant es proposa fer des de la percepció visual, tàctil i motriu, i mitjançant la reflexió de tots els aspectes que amplii els coneixements que l'alumnat ja té interioritzats sobre el seu entorn, de manera espontània o a partir de les valoracions i actuacions promogudes per altres matèries curriculars. Per tant, és convenient mantenir les relacions amb altres àrees del coneixement per fer que aquesta reflexió sigui globalitzada.

La matèria s'orienta cap al coneixement dels processos de la creació artística tridimensional i cap a l'experimentació de les metodologies productives del fet volumètric, entenent aquest fet com la realització objectual, l'actuació en l'espai i també com a procés. Tanmateix, i en consonància amb la singularitat de tota activitat artística, té un paper primordial en la formació harmònica, en potenciar la producció mental del tipus divergent, mitjançant la qual un individu és capaç de produir solucions diferents, noves i originals. Aquesta capacitat per promoure respostes múltiples davant un mateix estímul i fomentar actituds actives i receptives davant la societat i la naturalesa impulsa el desenvolupament de la creació i de la sensibilitat. L'estudi d'aquesta disciplina estimula i complementa la formació de la personalitat en els seus diferents nivells i ajuda perquè els mecanismes de percepció s'exercitin i es desenvolupi el pensament visual. Amb això, l'alumnat enriqueix el seu llenguatge icònic de caràcter volumètric, pren consciència del procés perceptiu i està capacitat per mantenir una comunicació dinàmica amb el medi sociocultural. Com a conseqüència, es fomenta l'actitud estètica cap a l'entorn.

La creació d'imatges tridimensionals estimula l'esperit analític i la visió sintètica, en connectar el món de les idees amb el de les formes a través del coneixement i l'ús dels materials, procediments i tècniques.

Per poder treballar la tridimensió cal que l'alumnat conegui els elements bàsics del llenguatge plàstic específic, que adquireixi mètodes d'anàlisi i síntesi, i que valori la importància dels mitjans tecnològics i sistemes de transformació dels materials com uns dels factors determinants de l'expressivitat de l'obra resultant. Cal ancorar, però, el coneixement i la valoració d'aquests mitjans i sistemes, en el propi bagatge experimental i en les diferents solucions que han aportat les manifestacions plàstiques tridimensionals al llarg de la història, entre les quals podem destacar l'escultura, i moltes altres lligades a altres disciplines plàstiques relacionades amb les arts escèniques, la comunicació audiovisual, la moda, el tractament de l'espai, les arts efímeres, entre altres.

En síntesi, aquesta matèria es proposa aconseguir nivells d'aprenentatges que permetin a l'alumnat desenvolupar les seves capacitats perceptives envers la forma volumètrica, operar i intervenir en la realitat tridimensional, i adquirir una concepció de l'activitat artística com a mitjà que estableix un diàleg enriquidor amb l'entorn físic, professional i cultural i que permet alhora expressar pensaments propis.

Competències específiques de la matèria

La matèria de volum comporta el domini de conceptes, procediments i actituds relacionats amb la competència en el domini teoricopràctic de les tècniques i els procediments de la producció artística, la competència en la sensibilitat estètica, la competència en la creativitat artística i la competència cultural artística.

La competència en el domini teoricopràctic de les tècniques i els procediments de la producció artística està focalitzada en el coneixement teoricopràctic de tècniques volumètriques de producció artística. També incorpora un seguit d'actituds indispensables en el procés de treball creatiu: la recerca, l'organització, l'anàlisi de la informació, el rigor, la destresa, la perseverança, la disciplina i el sentit crític.

La competència en la sensibilitat estètica s'entén, d'una banda, com la facultat de percebre les qualitats plàstiques de les formes de l'entorn per tal d'expressar-les i comunicar-les amb tècniques volumètriques; i, de l'altra, la capacitat de reconèixer la poètica que inspiren les obres artístiques de diferents moviments, estils i èpoques. Aquesta competència permet identificar els valors sensorials, formals i expressius d'un conjunt de dades visuals i actua com a estimulant per al desenvolupament de sensacions noves. Bona part del valor formatiu d'aquesta competència resideix en l'actitud desinteressada i receptiva que ha de mantenir l'alumne/a per acostar-se a fenòmens estètics que impulsin i perfilin la seva sensibilitat.

La competència en la creativitat artística es manifesta en la recerca per part de l'alumnat d'una plasmació original dels propis pensaments, emocions i sentiments. A partir del domini i la maduració del llenguatge bàsic corresponent a tècniques i procediments propis de la matèria, es tracta d'obrir nous camins d'introspecció i d'experimentació que estimulin la creativitat, que incorporin nous recursos expressius i que connectin amb altres tipus de llenguatges (sonors, verbals, corporals, visuals, tecnològics, etc.), ajudant així a la integració de les diferents àrees de coneixement en el desenvolupament de la personalitat de l'alumne/a.

Finalment, s'entén com a competència cultural artística la capacitat de conèixer, comprendre, apreciar i saber analitzar des del seu context social i cultural, obres tridimensionals i visuals a partir dels diferents codis artístics emprats en cada època, identificant els materials, tipus de suport i tècniques emprades. Inclou la reflexió crítica envers aquestes obres, com a manifestacions artístiques amb una vàlua estètica intrínseca, i els seus valors tècnics i funcionals, així com de la seva consideració com a productes culturals i socials, mantenint una actitud respectuosa envers les diferents manifestacions com a part del patrimoni de la humanitat.

Contribució de la matèria a les competències generals del batxillerat

La matèria de volum contribueix a la competència comunicativa en establir les bases del llenguatge tridimensional perquè l'alumne/a expressi oralment, per escrit i amb l'ús del llenguatge volumètric fets, conceptes, emocions, sentiments

de forma creativa i també reflexioni sobre la dimensió ètica d'aquests processos.

El volum també contribueix a adquirir la competència en recerca i competència digital, ja que la recerca es desenvolupa a la part experimental de la matèria i en la ideació de propostes artístiques, incorporant les noves tecnologies quan escaigui. També col·labora a la competència en el coneixement i interacció amb el món, ja que, a partir de l'observació i comprensió de l'entorn que ens envolta, tant a escala física com de les relacions socials, podem obrir-nos a la descoberta i implicació en les manifestacions culturals i artístiques més properes, respectant la diversitat cultural i de gènere i el patrimoni artístic. Les arts plàstiques es mouen en un marc natural i cultural comú de referència a l'abast de l'alumnat. Els elements de què parteixen els alumnes per elaborar propostes creatives són de l'entorn proper i el fet d'observar, modificar, reinterpretar i relacionar-los per trobar noves possibilitats, els fan comprendre críticament la realitat social, geogràfica i cultural que els envolta.

Finalment, el volum també col·labora a l'adquisició de les competències personals i interpersonal: en establir un diàleg sobre diferents propostes artístiques es contribueix a la formació de l'alumnat com a persones i ciutadans i dona pautes per a la seva orientació vocacional.

Estructura dels continguts

Els continguts de la matèria s'estructuren en quatre àmbits: anàlisi del llenguatge tridimensional com a canal de comunicació; materials, tècniques i processos bàsics de configuració tridimensional; observació i recerca; i el procés en la creació plàstica tridimensional.

Aquests continguts contemplen l'observació de l'entorn i de la relació cultura-natura per tal de fomentar el sentit crític, la iniciativa personal i la gestió de la informació. L'estudi del llenguatge plàstic tridimensional serà bàsic per establir els codis necessaris per analitzar i elaborar obres volumètriques. Aquesta matèria posa èmfasi en el procés de creació plàstica per mitjà de l'experimentació en les diferents fases projectuals. Conèixer els diferents materials i les tècniques bàsics de la configuració tridimensional ajudarà l'alumnat a entendre i projectar les diverses propostes plàstiques.

Connexió amb altres matèries

Es podrien establir lligams entre el volum i gairebé totes les matèries de la modalitat d'arts (arts plàstiques, imatge i disseny), si bé les connexions més estretes tenen lloc amb el dibuix artístic, les tècniques d'expressió gràficoplàstiques i el disseny, pel que fa als processos creatius i tècnics, l'esbós com a mitjà d'ideació, la representació de les tres dimensions sobre el pla i la producció de cossos volumètrics.

La matèria de volum també connecta amb la història de l'art en relació amb els referents d'obres artístiques ubicades en el seu context que proposa, sense que en cap cas es tracti de fer un recorregut històric de la producció escultòrica.

Tots els llenguatges comparteixen uns processos comunicatius comuns i tots poden ser font d'inspiració o formar part de manera activa de la producció plàstica. En aquest sentit, el volum connecta també amb la matèria de cultura audiovisual, pel fet que es tracta de llenguatges de comunicació no verbal, però també en els processos de creació, el coneixement de l'estructura i la configuració del cos humà i l'expressió i la comunicació en l'espai.

Aquestes relacions són extensives a altres matèries de la modalitat d'arts (arts escèniques, música i dansa), ja que en moltes de les noves tendències de l'art contemporani (body art, art corporal., performance, videoart, etc.) les fronteres entre matèries com volum, disseny, dibuix artístic, tècniques d'expressió gràficoplàstiques, cultura audiovisual o arts escèniques, són gairebé inexistent. També poden establir-se contactes amb matèries d'altres modalitats, com la tecnologia industrial, en el cas de la modalitat de ciències i tecnologia.

Consideracions sobre el desenvolupament del currículum

En el desenvolupament del currículum s'hauria de fomentar el vessant pràctic, amb materials i tècniques variades, i l'experimentació de diversos llenguatges artístics. Caldria estimular els processos de creació i la metodologia del treball per projectes per tal de potenciar la recerca a partir de vies diversificades d'expressió, proposant activitats interdisciplinàries on es posi èmfasi en el fet comunicatiu per mitjà d'altres llenguatges (verbal, musical, teatral, dansa, etc.). El contacte amb professionals i artistes, la participació en projectes artístics propers, les visites culturals on es pugui observar i gaudir directament de les obres plàstiques tridimensionals, són necessaris per enriquir la formació de l'alumnat.

Així, és necessari sempre un espai específic per als continguts teòrics on s'utilitzi un catàleg extens i significatiu d'obres d'art de referència. L'adquisició del vocabulari específic i del desenvolupament de les capacitats d'expressió verbal es podria fer a partir de l'anàlisi d'aquestes obres o de les que es generin a l'aula, fomentant una actitud de respecte vers les creacions d'altri.

Com ja s'ha dit, cal atorgar la mateixa importància a l'avaluació dels processos particulars que segueix cada alumna/e en la realització de les propostes que als resultats obtinguts. La valoració de manera conjunta de processos i resultats contribueix a la formació integral de l'alumnat.

OBJECTIUS

La matèria de volum del batxillerat té com a finalitat el desenvolupament de les capacitats següents:

1. Mostrar sensibilitat per l'entorn natural i cultural, tractant-lo com a contenidor d'espais i cossos, i entenent-lo com a promotor d'intervencions tridimensionals. Mantenir una postura activa d'exploració de l'entorn. Aprendre a veure i sentir, aprofundint en les estructures de l'objecte i de l'espai en la seva lògica interna.

2. Emprar de manera eficaç els mecanismes de percepció en relació amb les manifestacions tridimensionals, respecte al medi ambient i els objectes quotidians, i identificar les seves qualitats visuals, estructurals, matèriques i d'escala.
3. Conèixer i comprendre el llenguatge tridimensional, assimilant els procediments artístics bàsics aplicats a la creació d'obres d'art i objectes volumètrics. Experimentar alternatives de configuració tridimensional, d'ordenació de formes i interrelació buit-ple, de materialització, i descobrir-ne les possibilitats expressives i comunicatives
4. Realitzar composicions volumètriques en baixa tecnologia utilitzant mitjans d'expressió del llenguatge tridimensional. Conèixer i fer servir els materials, les tècniques (incloses les TIC) i els recursos plàstics més comuns, amb la finalitat de descobrir les seves possibilitats expressives, tècniques i comunicatives.
5. Planificar i seguir, d'una manera activa i responsable, processos de treball d'acord amb una intenció o proposta prefixada, tot desenvolupant conscientment les fases necessàries: recollida d'informació, maduració de la idea, esborranys, proves tècniques i de materials, prototips, realització de l'obra definitiva, si escau, i valoració de resultats i processos.
6. Expressar idees mitjançant la narració plàstica tridimensional, amb materials objectes i referents diversos. Practicar diferents metodologies d'actuació creativa en la forma tridimensional i en l'espai. Seleccionar d'entre les diferents metodologies processals, tècniques, materials i tractaments, les més adients per a l'elaboració de propostes personals.
7. Analitzar les manifestacions plàstiques tridimensionals i reconèixer els valors que aporten, especialment les obres del patrimoni artístic proper, i la seva incidència social: informativa, comunicativa i cultural. Desenvolupar una actitud reflexiva i creativa sobre les aportacions contemporànies en la concepció de la forma tridimensional i de l'espai.
8. Harmonitzar les experiències cognoscitives i sensorials de les diferents matèries afins que conformen la capacitat per emetre valoracions constructives i potenciar la capacitat d'autocrítica per desenvolupar el sentit estètic.
9. Emprar amb propietat la terminologia pròpia de la matèria, pel que fa a materials, eines i tècniques per entendre i actuar amb la forma tridimensional i l'espai.
10. Comportar-se en l'aula taller de manera responsable, tenint cura d'estris, materials i instal·lacions. Col·laborar de manera activa,

oberta i responsable en els treballs en grup i analitzar de manera constructiva els resultats d'aquells treballs o dels treballs d'altri.

CONTINGUTS

Anàlisi del llenguatge tridimensional com a canal de comunicació

- Anàlisi dels elements bàsics del llenguatge tridimensional: cossos i espais, buits i plens. Identificació del buit com a element formal en la definició d'objectes volumètrics.
- Identificació d'elements i formes geomètriques: biomòrfiques, naturals i artificials.
- Aplicació de les coordenades espacials i de l'escala.
- Identificació dels nexes i de la sintaxi dels elements: les estructures bi i tridimensionals; les forces internes; i els patrons i pautes de configuració.
- Reconeixement dels elements de la composició tridimensional: modulacions; forma aparent i forma estructural.
- Identificació dels elements bàsics del llenguatge visual: punt, línia, pla, volum, textures, formes i color.
- Reconeixement dels elements visuals, estructurals, materials i dinàmics que configuren l'objecte o cos volumètric: moviment, ritme, tensió, proporció, orientació, llum i espai.

Materials, tècniques i processos bàsics de configuració tridimensional

- Anàlisi dels materials i comprensió de les seves possibilitats i limitacions tècniques i expressives. Experimentació del llenguatge plàstic tridimensional amb materials diversos i de les metodologies de creació en l'espai.
- Aplicació de tècniques additives (modelatge); subtractives (talla); constructives (configuracions espacials i tectòniques); de reproducció (emmotllat i buidatge); de pressió sobre materials rígids i materials tous; aplicació de mètodes de repetició per modulació, seqüenciació o seriació; i de relació i ordenació per atzar.
- Aplicació de sistemes constructius de la forma tridimensional: desconstrucció i construcció amb formes geomètriques lineals, laminars i volumètriques.
- Experimentació de sistemes reproductius de formes tridimensionals. Ús de tècniques de transcripció per còpia, interpretació o al·lusió, sobre materials adients.

- Experimentació i ús de tècniques que impliquin tecnologies digitals de projectació, producció, tractament i reproducció d'imatges, prenent consciència dels processos, de les qualitats específiques dels resultats i dels nous valors estètics que promouen.
- Experimentació amb tècniques, canals i mitjans expressius no convencionals aplicats en les diferents manifestacions artístiques (collage, decollage, assemblatge, ready-made, instal·lacions, intervencions, land art .art natura., body art .art corporal., performances, entre altres).
- Constatació i reflexió sobre els problemes de sostenibilitat en l'àmbit de la realització d'obres artístiques. Valoració de la reutilització de materials i reciclatge en la creació artística.

Observació i recerca

- Exploració sensorial de l'entorn natural i cultural proper i de la seva relació amb l'ésser humà, per tal d'observar i analitzar les formes tridimensionals i els espais.
- Observació i anàlisi visual, tàctil i motriu d'obres artístiques tridimensionals.
- Establiment de les relacions entre factors formals, funcionals i estètics de les obres volumètriques.
- Reflexió sobre els referents del context que condicionen el procés i el resultat final de la producció tridimensional.
- Descripció i classificació d'obres volumètriques, reconeixent les variants estilístiques, tipològiques i funcionals, emprant la terminologia adient.
- Identificació de la temàtica i interpretació de la funció simbòlica i comunicativa de les obres escultòriques.
- Establiment de relacions amb altres disciplines artístiques. Valoració de l'experimentació i creació a partir de la simbiosi i interrelació entre els diferents llenguatges.
- Gestió i tractament d'informació procedent de fonts diverses i en diferents formats (convencionals i TIC) per a l'estudi de les manifestacions plàstiques tridimensionals.

El procés en la creació plàstica tridimensional

- Valoració de l'organització i el seguiment d'una metodologia de treball en la creació plàstica tridimensional. Anàlisi dels processos i recursos necessaris per a la realització dels projectes.

- Aplicació del sistema projectual genèric per trobar respostes renovadores i creatives als problemes plantejats. Valoració de la noció de procés com a obra per si mateix.
- Aplicació dels principis compositius, estructurals i expressius bàsics en la resolució i presentació de projectes, utilitzant els elements bàsics del llenguatge visual i els mitjans gràficoplàstics adequats a la projectació i els seus codis tècnics, aplicant quan escaigui les tècniques informàtiques i multimèdia.
- Aplicació pràctica dels elements estructurals i compositius del llenguatge visual: la repetició, l'ordenació i composició modular, la simetria, el dinamisme i la desconstrucció. Valoració del paper de l'atzar i el joc en el procés de creació.
- Experimentació de sistemes discursius en l'actuació plàstica tridimensional d'acord amb finalitats comunicatives diverses.
- Utilització de tècniques de relació, associació, comparació, analogia, metàfora, amb diferents materials i referents, en la creació artística.
- Experimentació a partir de l'actuació directa sobre la matèria i en l'espai: deformació, superposició, talls, abatiments, canvis de direcció.
- Responsabilitat en relació amb les intervencions sobre l'entorn, cossos i objectes, cura dels espais i eines i observació de les normes bàsiques de seguretat. Predisposició per al treball en equip, mostrant iniciativa personal i respecte per les produccions d'altri.

Connexió amb altres matèries

Dibuix artístic

- Elements del llenguatge plàstic.
- L'esbós com a mitjà d'ideació.

Dibuix tècnic

- Sistemes de representació de les tres dimensions.

Cultura audiovisual

- Videoart.
- La fotografia com a eina de treball i com a testimoni del fet artístic.

Disseny

- La bidimensió (objecte).
- La tridimensió (espai habitable, urbanisme, paisatgisme).

Tècniques d'expressió gràficoplàstiques

- Elements del llenguatge plàstic.
- Tècniques i processos creatius.
- Tècniques d'aplicació del color.

Història de l'art

- Caracterització dels components funcionals, expressius i comunicatius de la imatge, l'objecte i l'espai.
- Respecte i valoració del patrimoni artístic.

Anatomia aplicada

- Coneixement de l'estructura i configuració del cos humà.

Arts escèniques

- Elements del llenguatge plàstic i la seva interrelació.
- Expressió i comunicació de l'espai.

Tecnologia industrial

- Tècniques de producció d'objectes tridimensionals.

CRITERIS D'AVUACIÓ

1. Conèixer i aplicar els elements del llenguatge plàstic tridimensional inherent a tota representació, valorant les relacions que s'estableixen entre la forma i la comunicació.
2. Conèixer, comprendre, apreciar i valorar críticament diferents manifestacions i produccions artístiques i culturals en el seu context, així com la producció, tant individual com col·lectiva, de projectes tridimensionals generats a l'aula.
3. Buscar informació de manera creativa i transformar-la en coneixement propi, relacionant-la i integrant-la amb els coneixements previs i la pròpia experiència personal.
4. Saber usar les eines, tècniques i recursos més adients per expressar fets, conceptes, emocions, sentiments i idees a través del llenguatge plàstic tridimensional i d'acord amb una intencionalitat comunicativa.
5. Elaborar projectes tridimensionals que combinin de manera unificada i coherent la forma, la matèria i el significat.
6. Representar, dissenyar i construir de manera esquemàtica i sintètica objectes tridimensionals amb la finalitat d'evidenciar-ne l'estructura formal bàsica, prescindint dels aspectes superflus o accidentals.
7. Utilitzar de manera creativa tècniques, materials bàsics, acabats i tractaments cromàtics en l'elaboració de composicions tridimensionals, establint una relació entre ells, en coherència amb unes intencions plàstiques i comunicatives personals.
8. Generar respostes múltiples, creatives i originals davant un problema de caràcter tridimensional, aprofitant diferents estímuls verbals, visuals, sonors o tàctils i el propi bagatge personal.

9. Desenvolupar un procés coherent davant d'una proposta artística, mostrant iniciativa i capacitat per aportar idees personals en el treball en grup, respectant les idees dels altres, així com els espais i materials de l'aula taller.

10. Utilitzar amb creativitat les noves tecnologies com a eines integradores dels diferents llenguatges artístics, tant pel que fa al procés com en els resultats finals.